

ta namen tov. E. Gangl. Nato je imel slavnostni govor prvomestnik Ciril Metodove družbe, g. A. Senekovič. In nato je bila proizvajala spevoigra pod vodstvom družbinega učitelja tov. K. Mahkote. Spremljevanje je bilo v rokah orkestra, ki je sestajal iz družbinih učiteljev in učiteljic; igro so pa proizvajale učenke in učenci dekliške in deške šole pri Sv. Jakobu.

Prostovoljni doneski so namenjeni za šolski oder, ki se lahko meri z večjimi diletantskimi odri. Spevoigra se ponovi v soboto v »Narodnem domu« in pozneje pri Sv. Jakobu za širše občinstvo v narodne namene.

Dve novi telovadni knjigi.

Telovadno slovstvo je pri nas še v povojih, to velja v enaki meri glede šolske in društvene telovadbe. V tem oziru nas prekašajo vsi slovanski narodi in seveda tudi neslovanski. Izmed Slovanov zavzemajo prvo mesto Čehi, in umevno je, da se torej Slovenci naslanjamo v prvi vrsti nanje. V zadnjem času pa tudi na tem polju napredujemo. Priznanje zasluži v tem oziru slovensko Sokolstvo, ki se s hvalevredno vneto trudi, da izpopolni ta del naše literature. Žal, da ne najde pri tem primerne podpore od poklicane strani, pač pa se mu celo stavijo zapreke in se ga zatira. Iz Sokolstva sta izšli pravkar zopet dve dobri telovadni knjižici, ki ne bosta služili samo njemu samemu, ampak prav tako ali pa znatno bolj šoli. To so dr. Pivkove: Telovadne igre in E. Sajovičeva: Učenci in učenke. Obe obdelavata snov, ki spada tudi v ljudsko in srednjo šolo. Zato ne bosta razveselili samo Sokolov, temveč tudi šolnike, ki se zanimajo za telesno vzgojo šolske mladine.

Dr. Ljudevit Pivko: Telovadne igre.

Drugi del. Lučalne igre z majhno žogo. Cena vez. K 1.10, nevez. 80 h. Maribor 1913. Založil »Mariborski Sokol«. Tisk Zvezne tiskarne v Celju.

Knjižica je nadaljevanje l. 1911. izdane prvega zvezka, ki obsega 58 tekalnih, borilnih in metalnih iger. V drugem zvezku je zbral g. pisatelj lučalne igre z majhno žogo. Takih iger je opisanih 40, pri večini je navedenih več načinov igranja, tako da obsega knjižica v resnici mnogo več iger. Igre so uvrščene v sistematičnem redu, stopnjevale od lažje do težje. Popis posameznih iger je prav dober. Pri vsaki igri je navedeno najnižje in najvišje število igralcev, natančno je opisana razvrstitev igralcev in jasno raztolmačen potek igre. Poleg tega so pridjani večini iger (26) načrti, ki dobro pojasnjujejo uvrstitev igralcev in splošno razumevanje igre. Tudi inačice je mnogo, pri nekaterih igrah po dve ali tri, pri drugih celo po štiri, pet ali šest. Kot tako bi pridjali k 8. igri še naslednje: Žoga se podaja v bočni vrsti v predklonu v razkoračni stoji med nogami nazaj. Terminologija je dobro pogodena, naslanja se na sorodne slovenske izraze. Po večini so vzete tudi igre slovanskih zbirk, tako iz čeških, poljskih, ruskih in hrvaških, pa tudi iz nemških jih je nekaj. Sicer so pa navedeni vsi viri v knjižici.

Uvod popisuje zgodovinski razvoj iger z žogo od starih Egipčanov do najnovejše dobe. Omenja tudi vzgojno vrednost iger z žogo in daje potrebna navodila za pravilno vodstvo mladinskih iger. S tem uvodom je pridobila knjižica mnogo na vrednosti. Že pri oceni prvega dela

na slabše mesto ne gre. Pritožba pa je bila tudi takoj rešena in mu je bila podeljena osebna doklada, da ni bil na slabšem. Zdar ni mogel več nasprotovati, začel se je pripravljati na odhod. V tolažbo mu je bilo le, da bo z vso družino na deželne stroške prepotoval vso Kranjsko. Klerikali so bili seveda jako veseli, ko so zvedeli, da njihov najnevarnejši nasprotnik odhaja. V slovo so zapisali v »Slovenca« z dne 8. januarja 1896: »Na Pivki so liberalci poparjeni, ker izgube načelnika svojega štaba, učitelja Jelenca, ki je bil neumorno delaven agitator za svojo stranko.«

Štipko pa se je poslovil od njih z »Odprtim pismom« v »Sl. Narodu«, ki se začne z besedami: »Bog ve, kedaj vendar bodo že siti moji nasprotniki. Do kosti so me že obrali, a čutilo, da še nisem poginil.« Končal pa je: »Dovolj, le uganjajte burke, ki se najbolj vam spodobijo, bo že prišel čas spoznanja. Lapidabant Stephanum invocant et dicentem: »Domine, ne statuas illis hoc peccatum!«

V juniju leta 1896. so mu priredili prijatelji v St. Petru poslovilen večer, na katerem se je zbrala vsa napredna Pivka, da vzame od svojega bojevnika slovo. V spomin so mu izročili ob tej priliki zlato uro. Štipko se jim je zahvalil v »Narodu« s sledečo »Zahvalo«: Najtopleje se zahvaljujem onim gospodom Pivške, Košan-

smo opozarjali, da bi bilo potrebno in koristno izpregovoriti v knjiži tudi o pomenu, ki ga imajo igre kot vzgojno in zdravstveno sredstvo. (Učit. Tov. l. 1912. št. 5.) Uvodu sledi popis majhne žoge in navodilo, kako si jo pripraviti sam. Za tem sledita odstavka o lučanju in prijetanju žoge. Tudi ta dva odstavka sta sestavljena natančno, kar se v marsikateri tuji knjiži omenja le površno. Isto velja tudi o vajah v žoganju ali takimenovanih šolah, ki služijo kot predvaje k opisanim igram. Tu je v kratkih besedah nakopičenega toliko gradiva, da bo malim učencem in učenkam zadostovalo skoraj za dve leti. Čim večkrat bodo učenci predelali te »šole«, tem bolje bodo igrali igre. Zakaj igra je zanimiva šele tedaj, pa bodi za igralca ali za gledalca, kadar se igra hitro in živahno. Kadar pojenja živahnost v igri, poneha tudi zanimanje za igro, in igralci se dolgočasijo. Posebno velja to o igrah z žogo. Ako se nahaja žoga med igro izvečine na tleh, namesto v rokah igralcev, tedaj se ti zanimajo bolj za svojo okolico nego za igro in se pri tem dolgočasijo. Zato morajo biti igralci v prvi vrsti mojstri v lučanju in prijetanju, potem bo vsaka igra zanje zabavna. Najboljše priprave za to so pa omenjene »šole«. Priporočamo vsem voditeljem iger, da dobro predelajo »šole«, preden prične s praviimi igrami.

V splošnem je knjižica vse hvale vredna in jo toplo priporočamo vsem, ki se hočejo seznaniti s to panogo. Telesne vzgoje. Po našem mnenju prekaša drugi del v marsičem prvega in ima poleg drugih vrtilin tudi to, da nima tiskovnih napak. Želim le, da bi g. pisatelj delo nadaljeval in izdal še tretji del: Igre z veliko žogo, da bo delo popolno.

Učenci in učenke.

I. del. Priredil E. Sajovic. Cena 1.80 K, s pošto 2 K. Kranj 1913. Lastnik in založnik: Vaditeljski zbor Sokola v Kranju. Tisk tiskarne »Sava« v Kranju.

Vaditeljski zbor Sokola v Kranju si je nadel hvalevredno nalogo izdajati V aditeljsko knjižico, od katere prvi zvezek je naslovna knjižica. Prirejena je po »Cvičebni priloga Vestniku Sokolskeho«, rok 1910. in vsebuje telovadno snov za učence in učenke od 3. do 8. šolskega leta, torej v starosti od 8. do 14. leta, izvemši redovne vaje. Vsa snov je razdeljena na 12 ur, kar je pa bolj teoretičnega pomena, ker v resnici zadostuje zbrano gradivo gotovo za več telovadnih ur. Česar seveda ne štejemo knjiži v kvar. Učenci in učenke so razdeljeni po starosti na tri stopnje. K prvi stopnji spadajo učenci in učenke 3. in 4. šol. leta, k drugi stopnji 5. in 6. šol. l. in tretji stopnji 7. in 8. šol. l. Vaje so navedene starosti primerne in prehajajo sistematično od lažje do težje. Na prvi stopnji so vaje večinoma za oba spola iste, na drugi in tretji stopnji pa so na nekaterih orodjih že ločene za dečke in deklice. V 12tih urah pridejo na vrsto vsa telovadna orodja, in sicer: bradlja 6krat, konj na šir in drog 5krat, krogi in raznoterosti 4krat, konj vzdolž 2krat, po enkrat pa koza, vodrayne, poševne in navpične lestve, plezalni drogovi in vrvi, kolebnica, gred in skupine. Vrhutega pa pridejo na vsako uro izmenoma še proste vaje, vaje s palicami in kiji. Med raznoterosti so uvrščene tudi tri igre. Vaje so opisane večinoma razumljivo, nekatere so razložene natančneje pod črto, ne škodilo bi, če bi jih bilo pojasnjenih še več na ta način, posebno ker se poslužuje pisatelj nekaj novih ter-

ske in Trnovo-Bistriške doline, kateri so me razveselili z lepim darom. Mnogo sem imel veselih pa tudi bridkih ur na Pivki — a zlate še ne, zato vam srčna hvala zanj!

Preselili se je na Božakovo. Že pred njim je prišla tja vest, da je brezverec in pristaš Antikrista. Toda ljudje so se kmalu prepričali, da ni tako hudo.

Daleč od sveta je ta kraj tih, ljudje krotki in mirni, politika jim je bila takrat še neznana. Nemirni in bojem privajeni Štipko se v tej samotni ni dobro počutil. Rad je primerjal svoje Božakovo s Hudčevimi otoki, na katere je bil v istem času izgnan znani Dreyfuss. Javno delovanje je čisto opustil in živel samo za šolo. Zato tudi ni dobival nič »Verweisov«, ampak samo pohvalna pisma. V šoli je žele krasne uspehe in vrt je vzorno obdeloval. Vaščani so ga imeli jako radi in še sedaj so polni hvale o njem. V tem času so mu dovažali otroci. Eden, sinček, mu je tu umrl. Najstarejšega sina je bil dal v gimnazijo. Začela se je zanj nova skrb: denarna mizerija, ki je zvesta spremljevalka kranjskega učitelja. Tudi zato, da bi otroke laže študiral, si je želel bliže kam k železnici.

Že leta 1899. mu je bil podeljen Dvor pri Letemberku. (Dalje.)

minov. Tudi tiskovnih pogreškov je nekaj, kar bo marsikoga motilo, tako n. pr. na strani 20., 7. vaja, se mora glasiti: Napor v obesi v d. podkolenu zunaj, ne nazaj, na strani 37. se mora pričeti 5. in 7. vaja: vsed, ne sesed in še več drugih. V kazalu so izpuščene raznoterosti na strani 100. Gred, do sedaj rabljeni naziv, imenuje pisatelj kladina, kar se nam ne zdi primerno izpreminjati, tudi za plezalne palice se nam zdi primernejši izraz plezalni drogovi. Stavek: učenci stoje v tristopih za sabo, ni dobro razumljivo. Pa to so malenkosti.

Knjižica bo predvsem izborna služila sokolskim vaditeljem, ker jim ne podava samo telovadnega gradiva, ampak jih istočasno navaja k pravilnemu metodičnemu postopanju pri telovadbi, kar je posebno važno pri majhnih telovadcih in telovadkah. Zato bi ne smelo biti sokolskega vaditelja, ki bi ne imel te knjižice. Pa tudi učiteljem in učiteljicam, ki poučujejo telovadbo, bo mnogo koristila, ker je ravno izbira vaj za to starost telovadcev najtežavnejša. Uspešno jo bodo uporabljali tudi na šolah, ki nimajo telovadnic, zakaj proste vaje, vaje s palicami, kolebnica, raznoterosti in skupine se lahko vadijo tudi na prostem brez orodja ali v večjih učnih sobah. Želeli bi bilo, da bi knjižico nabavili vsaj vsaka šola za učiteljsko knjižnico. Vaditeljskemu zboru Sokola v Kranju in njega načelniku pa pogum za nadaljno delo!

Bajželj.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za kozjanski okraj je imelo dne 19. novembra zborovanje v Kozjem s sledečim vzporedom:

I. Tov. predsednik pozdravi došle ude, poudarja ponovno pomen organizacije in bodri, naj se je oklepamo, zakaj v slogi je moč. Posebno pa pozdravlja predsednik goste: gospo Knafličevo, gđc. Arzenškovo in g. jurista Bračiča ter otvori zborovanje.

Zapisnik zadnjega zborovanja se prebere in odobri.

II. Dopisi: 1. Zveza poroča, da je imel »Lehrerbund« dne 3. novembra sejo, na kateri so se presojali predlogi o razdelitvi draginjske doklade 1.200.000 K.

2. Zveza narodnih društev vpraša, če hočejo ali nameravajo člani našega društva uprizoriti kako narodno prireditve in opozarja, da so govorniki na razpolago.

3. Tov. Pulklo izreka društvu zahvalo za diplomu častnega članstva, tov. predsednik pa zahvali tov. Umajnerja za umetniško in brezplačno izvršitev.

III. Nato poroča delegata tov. Ulčar in Lovše o skupščini Zaveze.

IV. Temu sledi predavanje tov. R. Knafliča o njegovi pravni zadevi na upravnem sodišču glede nezakonite premešitve.

V. Sprejme se predlog, naj se rabi slovensko krstno in krajevno ime tudi v nemških nalogah, in predlog o ravnopravnosti slovenskega jezika v zmislu § 19. državnega osn. zakona.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj je na svojem zborovanju dne 4. decembra t. l. sklenilo, izreči svojo najtoplejšo zahvalo vsem korporacijam in osebam, ki so učitelstvu dosegle draginjsko doklado za leto 1914. Posebno pa se društvu zahvaljuje gospodu deželnemu glavarju Edmundu grofu Attemsnu in vsem p. n. udom visokega štajerskega deželnega odbora, vsem slovenskim in nemškim deželnim poslancem, ki so si pridobili zaslug za delazmožnost štajerskega deželnega odbora in tem potom pripomogli do draginjske doklade, vodstvu štajerskega Lehrerbunda in vsem njegovim slovenskim in nemškim odbornikom, za možato in smotreno pospešitev in dosego draginjske doklade. Obenem pa prosimo vse imenovane korporacije in osebe še nadaljnje delovanje v blagor učitelstva, dokler ne pridemo do končne regulacije svojih plač.

Dalmacija.

Savez dalmat. uč. društava u Spljetu počel je sa 15. janara 1914 izdavat i svakog mjeseca svoj staleški organ »Glasnik«, koji se ne će ni sada, a ni unapred baviti nikakovom stranačkom politikom, a ni makoju zastupati, već će se ograničiti na: budjenje staleške svijesti; nastojanje oko sveopće i jedinstvene učiteljske organizacije; iznašat će u dolikujućoj formi i bijede od kojih trpi učiteljstvo; nastojat će svim mogućim dopuštenim sredstvima, da ostrani zaprieke, koje se budu podizale na skoje strane proti razvoju učiteljstva; tražit će, da čimprvo budu konačno uređeni pravni odnošaji učiteljstva, njihovih sirota i udovica; iznašat će rad Saveza i u njemu udruženih kotarskih učit. društava i najzad će donasati vijesti o učiteljstvu uopće itd. Članovi kot. učit. društava, koji svoj doprinos redovito upla-

ćuju Savezu, primat će list besplatno. Godišnjo je pretplata za: neučlanjeno učiteljstvo 6 K; za učit. priprav. (ice) 2 K; za ostale 3 K, a za inozemstvo 4 K. Vlasnik: Savez dal. učit. društava. — Izdavač i odgovorni urednik Ivan Ujevič, učitelj. — Pisma, članci i sve što spada na list, nek se šalje Savezu dal. učiteljskih društava u Spljetu, Plinarska ulica.

Književnost in umetnost.

Socialna Matica v Gorici naznanja vsem članom in poverjenikom, da se je zaradi tiskarske stavke razpošiljanje letošnje naklade knjig nekoliko zakasnilo. Knjige so že vse dotiskane, manjka še samo pri eni vezavi; v par dneh bo dovršeno tudi to, na kar dobe poverjeniki knjige, da jih porazdele med svoje člane. Tem potom prosimo vse naše gg. poverjenike, da nam člane, ki so jih morda v zadnjem času dobili, pa jih ne še prijavili, takoj sporoče, da moremo vsakemu poverjeniku poslati primerno število knjig in da se izognemo naknadnemu pošiljanju. — Ker smo v zadnjem času dobili več vprašanj, ali je še mogoče pristopiti k Socialni Matici in dobiti letošnje knjige, sporočamo tem potom vsem, ki se za društvo zanimajo, da je mogoče dobiti letošnje knjige še do konca leta 1913. Vsem članom, ki pristopijo do konca leta 1913, bomo poslali tudi letošnje izdanje. Kdor želi, da se mu dološje knjige neposredno na njegov naslov, naj vpošlje poleg članarine še za poštino 30 h. Članarina znaša 5 K letno, za dijake in učitelje 3 K letno, za pravne osebe dvojni znesek. Člane, ki nam članarine še niso plačali, prosimo, da to nemudoma store. Člani, ki so izpremenili svoje bivališče, naj to takoj sporoče društvu.

Socialni Matici je pristopil kot ustanovnik gospod dr. Karel Hvala, odvetnik v Novem mestu. Iskrena hvala! Živeli nasledniki!

Kranjske vesti.

— **Iz Tržiča** nam pišejo: V proslavo 65letnice vladanja našega cesarja in 25letnice sedanjega šolskega posloplja je bil na šoli v Tržiču dne 7. decembra slavnostni roditeljski sestanek. Po uvodnem govoru nadučitelja Andreja Skulja so nastopali učenci v raznih vlogah na šolskem odru. Staršem in zbranemu občinstvu, ki ga je bilo nad 300, tako da je bila velika soba nabito polna, je najbolj ugažala selska slika »Na senošetih«. S petjem prepletene prizore je nadkrilil Pikin Jože s svojim izbornim igranjem in originalno masko. »Sirota« je mnogim izvalila solze v oči. Kaj poučen in primeren je bil četvergovor »Ali vino, ali vodo?« Seveda ne smemo pozabiti »Ribničana« s suho robo. Prav posebno lepo so zapeli »Venček narodnih pesmi«, trud uč. Adele Pogorelčeve. Mali »Punčki« sta bili tako naravnj, da smo mislili, da sta se zares skregali. Seveda ju je pomiril bratec Joško. Vsa čast uđ. Josipini Simončičevi, da znajo njeni malčki tako dobro nastopati. — Vse slavje je zaključila krasna živa slika »Mladina se klanja ob 65letnici vladanja svojemu dobremu cesarju«. — Ker mnogo ljudstva pri prvi prireditvi ni dobilo prostora, se je na splošno željo ponovila 14. decembra. Prireditve je posetil predsednik okr. šol. sveta, g. župnik Fr. Vidmar, kakor tudi kr. šol. nadzornik g. Fr. Prijatelj, ki je obenem pogostil vseh 73 sodelujočih otrok. Med mnogimi smo opazili nekdanjega šol. voditelja Franceta Skulja in učiteljstvo iz bližnje okolice.

— **Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta** bo imelo svoj letošnji občni zbor v ponedeljek dne 29. grudnia t. l. ob 9. uri dopoldne v Narodnem domu, pritičje desno, z običajnim dnevnim redom. K temu zborovanju najljubneje vabi odbor.

— **Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani** ima svoj redni letošnji občni zbor v ponedeljek dne 29. grudnia t. l. ob 10. uri dopoldne v Narodnem domu, pritičje desno, z navadnim dnevnim redom. K obilni udeležbi ljubudno vabi vse cenjene člane odbora.

— **Franc Novak**, učitelj Glasbene Matice v Kranju, je ta mesec napravil v Pragi izpit v violini, petju, harmoniji, godbeni zgodovini, godbeni formi, pedagogiki in didaktiki ter je sedaj upravičen poučevati na vseh srednjih in visokih šolah.

— **Iz ljudskošolske službe**. C. kr. okr. glavarstvo Ljubljana (okolica) je namesto obolelega učitelja Viktorja Lapajnarja imenovalo dosedanjega suplentinjo na Dobrovi Kristino Rogarjevo za suplentinjo v Notranji Gorici. Namesto obolele učiteljice Karoline Gamsove je imenovana za suplentinjo v Srednji vasi v Bohinju Margareta Lillegova; za provizorično učiteljico v Šmartnem pri Kranju je imenovana Palmira Fajdigova in za provizorično učiteljico v Kranju suplentinja Albina Bradaškova. Za provizorično učite-